

Pagrindiniai klausimai:

- Kiek kontaktinių valandų 2004–2005 m. m. pabaigoje vidutiniškai turėjo Lietuvos mokytojai?
- Ar per keletą pastarųjų metų pakito mokytojų kontaktinių valandų per savaitę skaičius?
- Ar dažnai mokytojai dirba keliose mokyklose?
- Kelių dalykų vidutiniškai moko vienas mokytojas?
- Kaip per keletą pastarųjų metų pakito laikas, skiriamas nepamokinei mokytojo veiklai bendrojo lavinimo mokykloje?

Kaip keičiasi mokytojų darbo krūvis?

Pedagoginė bendruomenė bei mokytojų profesinės sąjungos vis dažniau kelia bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų labai didėjančio darbo krūvio problemą. Siekiant išsiaiškinti, kaip per keletą pastarųjų metų keitėsi bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų darbo krūvis, buvo atlikta bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių mokytojų apklausa. Bandyta išsiaiškinti, kiek vidutiniškai kontaktinių pamokų per savaitę 2004–2005 mokslo metais turėjo bendrojo lavinimo mokyklų mokytojai ir kaip, pačių mokytojų vertinimu, per kelerius pastaruosius metus pasikeitė nepamokinė jų veikla mokykloje.

- ✓ Mokytojų kontaktinių valandų per savaitę skaičius iš esmės nekinta jau keletą metų. 2004–2005 mokslo metais mokytojų kontaktinių valandų per savaitę krūvis buvo vidutiniškai 22 kontaktinės valandos.
- ✓ 80 proc. bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų kontaktinių valandų krūvis yra didesnis, nei nustatyta pedagoginė norma, t. y. 18 kontaktinių valandų per savaitę.
- ✓ Keliose mokyklose dirba maždaug 10 proc. šalies mokytojų.
- ✓ Dviejų ir daugiau dalykų moko maždaug 23 proc. Lietuvos mokytojų.
- ✓ Mokyklų direktoriai ir pavaduotojai ugdymui, 2004–2005 m. m. dar dirbę mokytojais pagal papildomo darbo arba antraeilių pareigų sutartį, paprastai siekė turėti maksimaliai jiems leidžiamą kontaktinių valandų skaičių. Tyrimo metu mokyklų direktoriai ir pavaduotojai ugdymui turėjo vidutiniškai 9 kontaktines valandas per savaitę.
- ✓ Kito pobūdžio mokytojų veikla mokykloje iš esmės pakito nežymiai. Padaugėjo visos mokyklos veiklos organizavimo (pavyzdžiui, projektai, vidaus auditas) ir kitos (pasitarimai, dokumentacijos pildymo ir pan.) veiklos.
- ✓ Akivaizdžiai padidėjo mokyklų direktorių ir jų pavaduotojų ugdymui darbo krūvis, susijęs su visos mokyklos veiklos organizavimu, dalyvavimu posėdžiuose ir dokumentų rengimu.

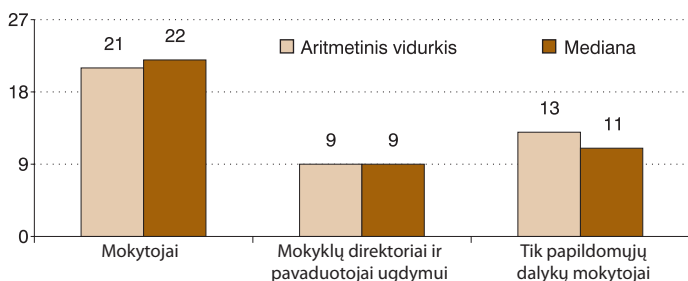
KIEK KONTAKTINIŲ VALANDŲ 2004–2005 M. M. PABAIGOJE VIDUTINIŠKAI TURĖJO LIETUVOS MOKYTOJAI?

Išanalizavus turimų kontaktinių valandų per savaitę skaičių, galima išskirti tris mokytojų grupes:

- mokytojus, turinčius ugdymo planuose įvardytų dalykų pamokų;
- mokyklų direktorius ir jų pavaduotojus ugdymui, pagal papildomo darbo arba antraeilių pareigų sutartį dėstančius ir kurį nors mokomąjį dalyką;
- mokytojus, dėstančius **tik** kurį nors papildomojo ugdymo dalyką (dalykus). Kai kurie šių mokytojų dirba mokykloje (mokyklos bibliotekininkai, socialiniai darbuotojai, socialiniai pedagogai ir pan.), bet kiti į mokyklą ateina vien tik vesti savo užsiėmimų.

Kontaktinių valandų per savaitę skaičius 1 pav. išreikštas dviem būdais: aritmetiniu vidurkiu ir mediana¹. Jei mokytojų krūvio pasiskirstymas nėra tolygus (taip dažniausiai ir būna), medianos ir aritmetinio vidurkio reikšmės skiriasi. Jei aritmetinis vidurkis didesnis nei mediana, galima teigti, kad tam tikros mokytojų grupės kontaktinių valandų per savaitę skaičius didesnis nei kitų mokytojų. Jei darbo krūvio aritmetinis vidurkis mažesnis nei mediana, galima teigti, kad tam tikros mokytojų grupės darbo krūvis mažesnis nei jų kolegų. Kuo didesnis skirtumas tarp tos mokytojų grupės ir kitų mokytojų darbo krūvio, tuo daugiau skiriasi aritmetinio vidurkio ir medianos skaitinės reikšmės.

1 pav. Mokytojų, mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui bei papildomojo ugdymo dalykų mokytojų vidutinis kontaktinių valandų skaičius 2004–2005 m. m.

¹ Medianą vaizdžiai galima paaiškinti kaip statistinį dydį, nurodantį, ties kuria skaitine reikšme baigiasi lygiai pusė visų gautų atsakymų. Mediana statistikoje taikoma, kai norima apibendrinti labai nevienodus dydžius. Taigi kontaktinių pamokų per savaitę mediana parodo tą ribą, nuo kurios lygiai pusė mokytojų turi mažesnę nei mediana, o kita pusė – didesnę nei mediana krūvį. Medianą paaiškina toks pavyzdys: tarkim, yra penki mokytojai. Pirmasis turi 5 kontaktines valandas, antrasis – 10 kontaktinių valandų, trečiasis – 11 kontaktinių valandų, ketvirtasis – 12 kontaktinių valandų, o penktasis – 32 kontaktines valandas. Šių penkių mokytojų krūvio aritmetinis vidurkis būtų 14 kontaktinių valandų, nors visų penkių mokytojų krūvis labai skiriasi nuo aritmetinio vidurkio. Šių mokytojų krūvio mediana yra skaičiuojama pagal mokytoją, ties kuriuo baigiasi lygiai pusė mažiausių krūvių turinčių mokytojų krūviai. Mūsų atveju yra trečiasis mokytojas. Taigi šių penkių mokytojų krūvio mediana yra 11 kontaktinių valandų. Toks vidurkis geriau atitinka realią situaciją.

80 proc. bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų darbo krūvis yra didesnis, nei nustatyta pedagoginė norma, t. y. 18 kontaktinių valandų per savaitę.

Paprastai daugiau kontaktinių valandų per savaitę (analizuota medianos reikšmė) turi didelėse mokyklose (turinčiose daugiau kaip 700 mokinių) bei gimnazijose dirbantys mokytojai. Lyginant pagal dėstomą dalyką, didesnį nei vidutinis kontaktinių valandų skaičių per savaitę turi mokytojai, mokantys šių dalykų:

- anglų kalbos,
- chemijos,
- vokiečių kalbos,
- informacinių technologijų,
- matematikos,
- istorijos,
- gamtos ir žmogaus,
- pilietiškumo pagrindų,
- biologijos,
- kūno kultūros,
- fizikos.

Daugiau kontaktinių valandų per savaitę taip pat turi mokytojai vyrai.

Mažesnę nei vidutinis kontaktinių valandų per savaitę skaičių turi pradinėje mokykloje arba mokykloje-darželyje dirbantys mokytojai, taip pat muziką dėstantys mokytojai.

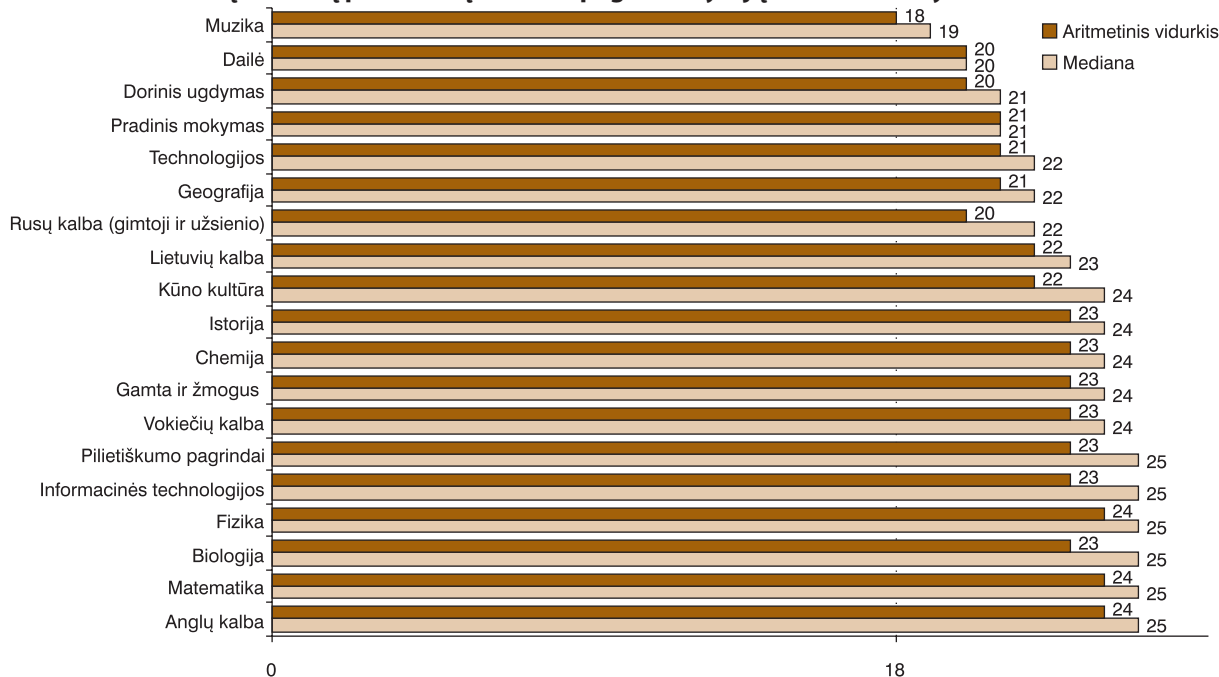
Tarp mažose (iki 115 mokinių) ar vidutinio dydžio (nuo 700 iki 810 mokinių) mokyklose dirbančių mokytojų, gimnazijų mokytojų bei vyresnio amžiaus (vyresnių nei 50 metų) mokytojų, taip pat mokytojų, mokančių rusų kalbos, biologijos, informacinių technologijų, pilietiškumo pagrindų ar kūno kultūros, yra pakankamai daug mokytojų, kurių

kontaktinių valandų per savaitę skaičius gerokai mažesnis nei vidurkis².

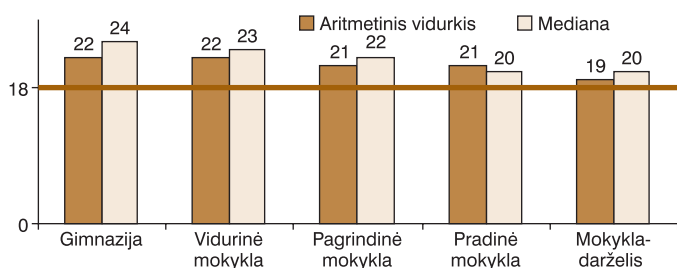
Mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui, mokytojais dirbusių pagal papildomo darbo arba antraeilių pareigų sutartį, kontaktinių valandų per savaitę vidurkis buvo 9 kontaktinės valandos – 2004–2005 m. m. maksimaliai leidžiamas pamokų

skaičius per savaitę. 9 kontaktines valandas per savaitę tais mokslo metais turėjo 44 proc. apklaustų mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui, o 22 proc. nurodė turintys daugiau nei 9 kontaktines valandas per savaitę. Daugiau nei 9 kontaktines valandas per savaitę paprastai turėjo mokytojai, 0,5 etato dirbantys ir mokyklos direktoriaus ugdymui pavaduotojai.

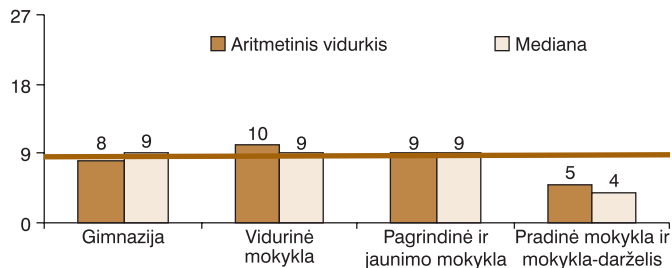
2 pav. Vidutinis kontaktinių valandų per savaitę skaičius pagal mokytojų dėstomus dalykus³ 2004–2005 m. m.

3 pav. Mokytojų kontaktinių valandų per savaitę skaičius 2004–2005 m. m. pagal mokyklos tipą

4 pav. Mokyklų direktorių ir jų pavaduotojų ugdymui, dėstančių ir kurį nors mokomąjį dalyką, kontaktinių valandų per savaitę skaičius 2004–2005 m. m. pagal mokyklos tipą

✓ *Maždaug keturių penktadalių bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų kontaktinių valandų per savaitę skaičius didesnis nei nustatyta pedagoginė norma, t. y. 18 kontaktinių valandų per savaitę. Tai reiškia, kad dėl didesnio, nei nustatyta pedagoginė norma, kontaktinių valandų per savaitę skaičiaus mokytojas turi ilgiau ruošti pamokoms, tikrinti daugiau mokinių rašto darbų, daugiau planuoti, pildyti daugiau dokumentų, dirbti su daugiau mokinių, rengti daugiau mokymo bei vaizdinės medžiagos ir pan. Taigi didesnis, nei nustatyta pedagoginė norma, valandų per sa-*

vaitę skaičius automatiškai didina ir kitokių mokytojo veiklą mokykloje. Mokytojų atlyginimas, turint tik nustatytą pedagoginę normą, t. y. 18 kontaktinių valandų per savaitę, nėra didelis. Todėl siekimas turėti daugiau kontaktinių valandų dažnai yra sąlygotas mokytojų noro gauti didesnę atlyginimą. Didžiausia problema yra ta, kad bendrojo lavinimo mokyklose didžiausių kontaktinių valandų krūvį dažnai turi „deficitinių“ dalykų mokytojai, todėl vien pamokų skaičiaus perskirstymu per didelio mokytojų pamokų krūvio problemos išspręsti neįmanoma.

² Tai reiškia, kad tokių mokytojų kontaktinių valandų per savaitę skaičiaus mediana yra didesnė nei aritmetinis vidurkis.

³ Pateiktas dalykų mokytojų, kurių apklausta ne mažiau kaip šimtas, darbo krūvio vidurkis. Jei respondentas moko daugiau nei vieno dalyko, jo atsakymas pateikiamas tiek kartų, kiek dalykų jis moko.

✓ *Mažiau nei vidutiniškai šalyje, bet vis tiek daugiau nei nustatyta pedagoginė norma, t. y. 18 kontaktinių valandų per savaitę, paprastai turi pradinių klasių mokytojai, muzikos, dailės ir dorinio ugdymo dalykų mokytojai. Tokia padėtis dažniausiai nulemta mokyklos dydžio ir tų dalykų mokymo specifikos.*

✓ *Mokyklų direktoriai ir pavaduotojai ugdymui panaudoja visas galimybes turėti kontaktinių valandų ir paprastai turi maksimalų jiems leidžiamų turėti kontaktinių valandų skaičių.*

AR PER KELETĄ PASTARŲJŲ METŲ PAKITO MOKYTOJŲ KONTAKTINIŲ VALANDŲ PER SAVAITĘ SKAIČIUS?

5 proc. apklaustų mokytojų teigė, kad per keletą pastarųjų metų jų kontaktinių valandų per savaitę skaičius gerokai padidėjo, 80 proc. – iš esmės liko toks pat, 15 proc. – gerokai sumažėjo.

2 proc. mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui per keletą pastarųjų metų kontaktinių valandų per savaitę skaičius gerokai didėjo, 82 proc. – iš esmės liko toks pat, 16 proc. – gerokai mažėjo.

✓ *Nepaisant nuolat mažėjančio privalomojo mokyklinio amžiaus mokinių skaičiaus, tiek mokytojų, tiek mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui kontaktinių valandų per savaitę skaičius mažėja ne taip staigiai: keturi penktadaliai mokytojų ir maždaug tiek pat mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui tvirtina, kad per keletą pastarųjų metų jų pamokų krūvis apskritai iš esmės nekito. Ko gero, taip neatsitinka dėl kelių priežasčių: kai klasėse mokinių skaičius*

2002 m. buvo atlikta panaši bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų apklausa. Jos metu nustatytas bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų kontaktinių valandų per savaitę aritmetinis vidurkis buvo 22 pamokos, o mediana – 23. Todėl galima teigti, kad per trejus metus šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų darbo krūvis iš esmės nesikeitė, o vienos pamokos skirtumą galima priskirti statistinei paklaidai.

sumažėja keliais mokiniais, jos vis tiek dar nėra jungiamos viena su kita, taigi mažėjant mokinių skaičiui, klasių komplektų skaičius mažėja ne taip greitai. Taip pat galima manyti, kad dėl mokinių mažėjimo mažėjančias kontaktines valandas mokytojai bando kompensuoti papildomojo ugdymo valandomis. Taigi mokytojų kontaktinių pamokų per savaitę skaičius per kelerius pastaruosius metus iš esmės nesikeitė.

AR DAŽNAI MOKYTOJAI DIRBA KELIOSE MOKYKLOSE?

Dviejose mokyklose vienu metu dirba 9 proc. mokytojų, trijose ir daugiau mokyklų – 1 proc.

Dirbančių tik vienoje mokykloje mokytojų kontaktinių valandų per savaitę aritmetinis vidurkis yra 21, o mediana – 22 kontaktinės valandos. Dirbančių dviejose ir daugiau mokyklų mokytojų kontaktinių valandų per savaitę aritmetinis vidurkis mokykloje, kurioje jie užima pirmaeilės pareigas, yra 17 valandų, mediana – 18 valandų. Dirbančių dviejose ir daugiau mokyklų mokytojų kontaktinių valandų per savaitę aritmetinis vidurkis mokykloje (mokyklose), kurioje jie užima antraeilės pareigas, yra 8 valandos, mediana – 7 valandos. Taigi dirbančių dviejose ir daugiau mokyklų mokytojų bendro kontaktinių valandų skaičiaus aritmetinis vidurkis ir mediana yra 25 kontaktinės valandos.

Keliose mokyklose dažniau dirba kelis mokomuosius dalykus dėstantys, taip pat mažose pagal mokinių skaičių mokyklose (dažniau pagrindinėse) dirbantys mokytojai. Populiariausi dalykai, mokytojų mokomi keliose mokyklose, yra tikyba arba etika, fizika, chemija, dailė bei muzika. Darbas keliose mokyklose daugeliui taip dirbančių mokytojų tapo galimybe pasididinti kontaktinių valandų per savaitę skaičių.

Apklausoje metu tik 2 proc. mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui (galima manyti, kad tai – mokyklų direktorių pavaduotojai) nurodė pagal papildomo darbo arba antraeilės pareigų sutartis dirbantys dviejose mokyklose. Taigi ši problema mokyklų direktoriams neaktuali.

✓ *Maždaug pusės dviejose ar daugiau mokyklų dirbančių mokytojų kontaktinių valandų per savaitę skaičius pagrindinėje darbovietėje mažesnis nei nustatyta pedagoginė norma, t. y. 18 kontaktinių valandų per savaitę.*

✓ *Darbas keliose mokyklose dažniau yra galimybė mažiau uždirbančiam mokytojui pasididinti pamokų krūvį ir atitinkamai savo pajamas.*

✓ *Keliose mokyklose dažniau dirba mokytojai, kurių daly-*

kams ugdymo plane skirta mažiau pamokų.

✓ *Mokytojai antraeilininkai dažnai priversti gaišti laiką kelionėms iš vienos mokyklos į kitą. Tai paprastai padidina realų mokytojų darbo krūvį.*

✓ *Deramas mokyklų tinklo optimizavimas leistų sumažinti mokytojų, dirbančių keliose mokyklose, skaičių ir užtikrintų, kad kuo daugiau mokytojų turėtų pakankamai kontaktinių pamokų vienoje mokykloje.*

KELIŲ DALYKŲ VIDUTINIŠKAI MOKO VIENAS MOKYTOJAS?

Tik vieno dalyko moko 77 proc. visų apklaustų mokytojų, dviejų dalykų – 18 proc., trijų dalykų – 4 proc., daugiau nei trijų dalykų – 1 proc. Tik vieno dalyko moko 80 proc. kontaktinių valandų turinčių mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui, dviejų dalykų – 17 proc., trijų dalykų – 2 proc., daugiau nei trijų dalykų – 1 proc.

Daugiau nei vieno dalyko 2004–2005 mokslo metais dažniau mokė mokytojai:

- dirbantys pagrindinėje ir jaunimo mokykloje;
- kuriems, jų pačių teigimu, per keletą pastarųjų metų daugėjo pamokų;
- vyrai;
- dirbantys mokykloje, kurioje mokosi mažiau nei 225 mokiniai;
- dirbantys dviejose ir daugiau mokyklų.

Analizuojant tyrimo duomenis pagal dalykus, kurių moko apklausoje dalyvavę mokytojai, paaiškėjo, kad dažniau kelių dalykų moko šių dalykų mokytojai:

- gamtos ir žmogaus (98 proc. – čia ir toliau skliaustuose nurodomas procentas mokytojų, mokančių dviejų ir daugiau dalykų),

- pilietiškumo pagrindų (97 proc.),
- istorijos (75 proc.),
- biologijos (74 proc.),
- chemijos (74 proc.),
- dailės (64 proc.),
- fizikos (62 proc.),
- dorinio ugdymo (60 proc.),
- informacinių technologijų (60 proc.),
- geografijos (60 proc.),
- technologijų (60 proc.).

Tik vieno dalyko dažniau moko pradinio ugdymo (visus pradinio ugdymo dalykus suprantant kaip vieną dalyką), taip pat lietuvių ir anglų kalbų bei muzikos ir kūno kultūros mokytojai.

Tarp mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui daugiau nei vieno dalyko dažniau mokė vyrai, taip pat mokytojai, dirbantys pagrindinėje mokykloje, bei direktoriai ir pavaduotojai ugdymui, kurių vadovaujamose mokyklose mokosi mažiau nei 115 mokinių.

✓ *Dauguma bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų moko tik vieno dalyko, o penktadalis mokytojų dažniausiai moko dviejų dalykų.*

✓ *Gamtos ir žmogaus dalyko bei pilietiškumo pagrindų moko mokytojai, kuriems šis dalykas nėra vienintelis mokomas dalykas.*

✓ *Labai dažnai su kitu koku nors dalyku jungiamas dorinio ugdymo, biologijos, fizikos, chemijos, informacinių technologijų, istorijos, geografijos, dailės ir technologijų dėstymas.*

✓ *Kelių dalykų mokymas didina realų mokytojo darbo krūvį, bet yra neišvengiamas mažesnėse mokyklose, kuriose taip užsitikrinamas didesnis kontaktinių valandų per savaitę skaičius ir atitinkamai didesnės mokytojo pajamos.*

KAIP PER KELETĄ PASTARŲJŲ METŲ PAKITO LAIKAS, SKIRIAMAS NEPAMOKINEI MOKYTOJO VEIKLAI BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOJE?

Analizuojant kitų mokytojų veiklos rūšių bendrojo lavinimo mokykloje pokyčius per keletą pastarųjų metų, panaudotas 2002 m. praktiškai išbandytas bendrojo lavinimo mokyklos mokytojo veiklos modelis. Pagal šį modelį visa bendrojo lavinimo mokyklos mokytojo veikla padalyta į šias dalis:

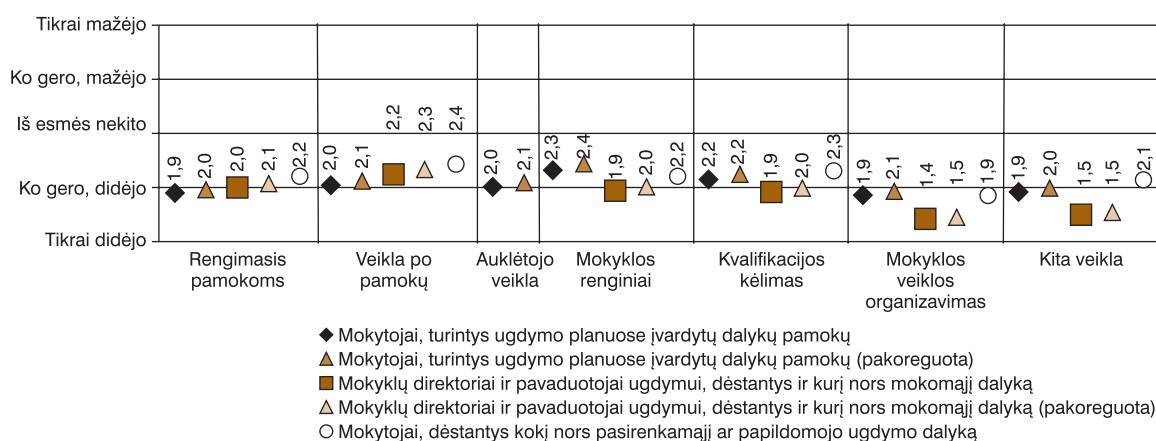
1. Rengimasis pamokoms ir ugdymo turinio planavimas.
2. Kontaktinės pamokos.
3. Veikla po pamokų – mokinių darbų taisymas, darbas su atsiliekančiais ir gabiais mokiniais.
4. Klasės auklėtojo veikla.
5. Visos mokyklos renginių organizavimas.
6. Kvalifikacijos kėlimas.
7. Visos mokyklos veiklos organizavimas – mokyklos veiklos planavimas, mokyklos atstovavimas renginiuose, mokyklos vykdomų projektų koordinavimas, vidaus audito atlikimas.
8. Kita veikla – pasitarimai, budėjimai, dokumentacijos, nesusijusios su mokomuoju dalyku ar auklėjamąja klase, rengimas.

Tyrime dalyvavusių mokytojų klausta, kaip per keletą pastarųjų metų kito anketoje išvardyti nepamokinei veiklai skiriamas laikas. Jiems pasiūlyta pasinaudoti atsakymų skale: „tikrai didėjo“; „ko gero, didėjo“; „iš esmės nekito“; „ko gero, mažėjo“;

„tikrai mažėjo“. Tokios atsakymų skalės taikymas, be kita ko, leidžia aiškiai atskirti respondentus, kuriems nepamokinės mokytojo veiklos krūvis tikrai ir ryškiai kito, nuo mokytojų, kurie dėl savo veiklos pokyčių neturi tokios tvirtos nuomonės. Tyrimo rezultatai išreikšti aritmetiniu vidurkiu⁴.

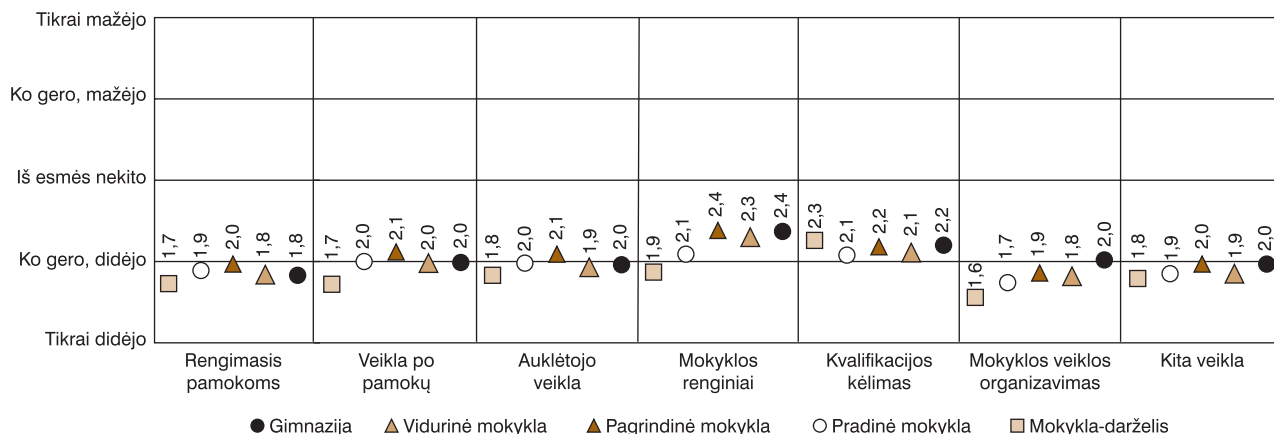
Tyrimo rezultatų analizė parodė, kad kai kurie apklausti mokytojai, mokyklų direktoriai ir pavaduotojai ugdymui, atsakydami į klausimus apie savo veiklos pokyčius per keletą pastaruosius metus, nurodė, kad tikrai ilgėjo laikas, skiriamas visai įmanomai nepamokinei veiklai. Praktiškai tai menkai įmanoma, nes 2002 m. atliktas mokytojų veiklos modelio bandymas parodė, kad mokytojas paprastai dalyvauja ne visoje į šį modelį įtrauktoje kasdienėje veikloje. Todėl galima manyti, kad tokius atsakymus šie apklausti mokytojai pasirinko ne norėdami parodyti savo realią situaciją, o dėl kitų (pavyzdžiui, psichologinių) priežasčių. Iš viso atsakymą, kad tikrai didėjo visa įmanoma nepamokinė veikla, nurodė tik 277 (7 proc.) apklausti mokytojai ir tik 21 (6 proc.) mokyklos direktorius ar pavaduotojas ugdymui. Todėl bendri mokytojų, mokyklos direktorių ir pavaduotojų ugdymui atsakymai pateikiami dvejopai: kartu su mokytojų, nurodžiusių, jog tikrai didėjo visa įmanoma nepamokinė jų veikla, atsakymais ir be mokytojų, nurodžiusių, jog tikrai didėjo visa įmanoma nepamokinė jų veikla, atsakymų.

5 pav. Nepamokinės veiklos pokyčiai per keletą pastarųjų metų pagal respondentų tipą

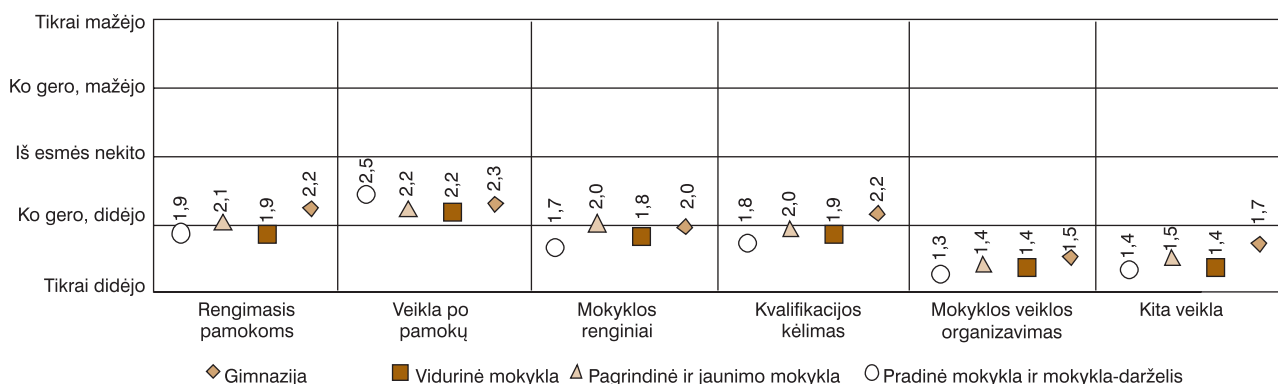

⁴ Atsakymas „tikrai didėjo“ anketoje buvo pažymėtas 1, atsakymas „ko gero, didėjo“ – 2, atsakymas „iš esmės nekito“ – 3, atsakymas „ko gero, mažėjo“ – 4, atsakymas „tikrai mažėjo“ – 5. Tada aritmetinis atsakymų vidurkis 1,86 reiškia bendrą atsakymą tarp „tikrai didėjo“ ir „ko gero, didėjo“, bet arčiau atsakymo „ko gero, didėjo“, aritmetinis atsakymų vidurkis 1,42 reiškia bendrą atsakymą tarp „tikrai didėjo“ ir „ko gero, didėjo“, bet arčiau atsakymo „tikrai didėjo“, aritmetinis atsakymų vidurkis 2,56 reiškia bendrą atsakymą tarp „ko gero, didėjo“ ir „iš esmės nekito“, bet arčiau atsakymo „iš esmės nekito“.

6 pav. Nepamokinės mokytojų veiklos pokyčiai per keletą pastarųjų metų pagal mokyklos tipą

7 pav. Nepamokinės mokyklos direktorių ir pavaduotojų ugdymui veiklos pokyčiai per keletą pastarųjų metų pagal mokyklos tipą

Priešingai, nei dažnai yra tvirtinama, tyrime dalyvavusių mokytojų, mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui vertinimu, nepamokinei veiklai skiriamas mokytojų laikas pailgėjo ne itin smarkiai. Patys mokytojai, mokyklų direktoriai ir pavaduotojai ugdymui savo veiklos pokyčius per keletą pastarųjų metų dažniausiai įvertino atsakydami „ko gero, padidėjo“. Toks atsakymas psichologiškai gali būti lemtas tiek realaus, bet nedidelio darbo krūvio didėjimo, tiek ir įvairių suinteresuotų grupių nuolat eskaluojamos labai didėjančio mokytojų darbo krūvio idėjos. Nuostata, kad mokykloje dirbančių mokytojų darbo krūvis labai didėja, gali būti susijusi ir su nepakankamai dideliu užmokesčiu už pedagoginę veiklą bei mokytojų siekiu turėti daugiau kontaktinių valandų per savaitę. Įtakos kai kurių mokytojų nuostatai, kad darbo krūvis didėja, taip pat gali turėti mokytojo atsakomybės augimas, nes vis didėjanti atsakomybė dažnai slegia ne mažiau nei pailgėjęs kuriai nors veiklai skirtas laikas. Tyrimo rezultatai rodo, kad ir mokytojų amžius turi įtakos tyrimo apie krūvio pokyčius rezultatams – vyresnio amžiaus mokytojai dažniau nurodė, kad ilgėjo įvairiai nepamokinei veiklai skiriamas jų laikas.

Mokytojų vertinimu, mažiausiai ilgėjo laikas, skiriamas jų veiklai po pamokų, mokyklos renginiams organizuoti bei kvalifikacijai kelti. Daugiausia ilgėjo visos mokyklos veiklai organizuoti ir kitai veiklai skirtas laikas (ypač mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui atveju). Visos mokyklos veiklai organizuoti skirto laiko ilgėjimas lengviau paaiškinamas – šiai veiklai, be kitų darbų, priskiriami vidaus audito atlikimas bei mokyklose plačiai pradėta vykdyti projektinė veikla. Tikėtina, kad mokytojams įgudus atlikti vidaus audito procedūras, visos mokyklos veiklai organizuoti skiriamas laikas turėtų trumpėti. Laiko kitai veiklai ilgėjimas (ypač mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui) rodo, kad mokyklose iš tiesų tikrai daugėja įvairių dokumentų tvarkymo bei kitos panašios veiklos.

Tyrimo rezultatų analizė rodo, kad laikas, skiriamas pasirengti pamokoms, pačių mokytojų vertinimu, labiausiai pailgėjo biologijos bei istorijos mokytojams; laikas, skiriamas veiklai po pamokų, – lietuvių kalbos mokytojams; laikas, skiriamas klasės auklėtojo veiklai, – vokiečių kalbos, istorijos bei geografijos mokytojams.

Laikas, skiriamas mokyklos renginiams, per keletą pastarųjų metų, pačių mokytojų vertinimu, labiausiai pailgėjo muzikos mokytojams; laikas, skiriamas kvalifikacijai kelti, – biologijos, taip pat istorijos, dailės ir technologijų

mokytojams. Visos mokyklos veiklai organizuoti ir kitai (dokumentų tvarkymo ir rutininei) veiklai skirtas laikas per keletą pastarųjų metų labiausiai ilgėjo pradinio ugdymo, biologijos ir istorijos mokytojams.

✓ *Laikas, kurį mokytojai, mokyklų direktoriai ir pavaduotojai ugdymui skiria nepamokinei veiklai, jų pačių tvirtinimu, per keletą pastarųjų metų neilgėjo tiek daug, kaip kad dažnai tvirtina žiniasklaida.*

✓ *Padaugėjo ne visos mokytojų, mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui nepamokinės veiklos mokykloje, bet tik visos mokyklos veiklos organizavimo bei kitos veiklos. Laiko, skiriamo visos mokyklos veiklai organizuoti, ilgėjimas susijęs su vidaus audito ir projektinės veiklos praktikos taikymu*

mokykloje ir gali būti lemtas mokytojų, mokyklos direktorių ir pavaduotojų ugdymui nepakankamų įgūdžių šių praktikų taikyti kasdieniame mokyklos gyvenime.

✓ *Kitos veiklos (pavyzdžiui, dokumentų tvarkymo ir panašios veiklos) daugėjimas rodo neigiamą tendenciją, kurią būtina bendromis Švietimo ir mokslo ministerijos, savivaldybių ir pačių mokyklų jėgomis keisti.*

✓ *Dokumentų tvarkymo ir kitos panašios veiklos ypač daugėja mokyklų direktorių ir pavaduotojų ugdymui veikloje.*

KOKIAIS TYRIMAIŠ REMTASI ANALIZUOJANT MOKYTOJŲ DARBO KRŪVIO POKYČIUS?

Tyrimas, kurio rezultatais remiasi ši analizė, atliktas 2005 m. gegužės–rugpjūčio mėnesiais. Jo metu buvo parengtas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių mokytojų modelis (sumažinta kopija, kuri atspindi svarbiausius šalies mokytojų apibūdinimus). Pagal šį modelį atrinkta 11 šalies savivaldybių, o jose siekta apklausti visus šių savivaldybių tarybų įsteigtose bendrojo lavinimo mokyklose dirbančius ir nors vieną pamoką turinčius mokytojus. Užpildytas anketas grąžino 4430 (84 proc. atrinktose savivaldybėse dirbančių mokytojų) respondentų. Taigi analizuoti

maždaug dešimtadalio Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų atsakymai.

Norint palyginti mokytojų kontaktinių pamokų per savaitę pokyčius 2002–2005 metais, remtasi 2002 metų pavasarį atlikta šalies mokytojų apklausa. Buvo parengtas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių mokytojų modelis. Pagal šį modelį apklausti 2107 respondentai iš 6 savivaldybių ir kaip pilotinė grupė – 243 Pedagogų profesinės raidos centro klausytojai iš įvairių savivaldybių. Tyrimus atliko Švietimo plėtotės centro Politikos analizės grupės vyriausiasis specialistas dr. Albinas Kalvaitis.

ŠVIETIMO PROBLEMOS ANALIZĖ – Švietimo ir mokslo ministerijos leidinių serija, skirta politikams, savivaldybių ir apskričių švietimo padalinių specialistams bei plačiajai visuomenei, nušviečianti kylančias ir sprendžiamas švietimo problemas. Ši serija leidžiama įgyvendinant Švietimo ir mokslo ministerijos Mokyklų tobulinimo programos B komponento „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“ uždavinius.

Serijoje „Švietimo problemos analizė“ pateikiama glausta, konkreti ir aktuali švietimo sistemos funkcionavimo problemų analizė. Gali būti analizuojamos įvairios švietimo problemos – įvardijama ir aprašoma pati problema; aptariami klausimai, susiję su svarbių problemų sprendimu; siūdomi ir aptariami nauji iššūkiai švietimui; trumpai aprašomi konkretūs švietimo tyrimų rezultatai ir atradimai.

Pasiūlymus, pastabas ar komentarus prašome siųsti MTP B komponento vadovui Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui (Ricardas.Alisauskas@smm.lt) arba MTP B komponento administratoriui Strateginio planavimo ir analizės skyriaus vyriausiajai specialistei dr. Ritai Dukynaitei (Rita.Dukynaite@smm.lt) bei Švietimo plėtotės centro Politikos analizės grupės vadovui dr. Antanui Valantinui (Antanas.Valantinas@spc.smm.lt).

KAIP KEIČIASI MOKYTOJŲ DARBO KRŪVIS?

Rengėjai: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo plėtotės centro Politikos analizės grupė

2006-01-12. Tir. 1000 egz.

Išleido Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos

Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, LT-01112 Vilnius

Spausdino UAB „Sapnų sala“, S. Monuškos g. 21, LT-08113 Vilnius.